Основними завданнями на майбутнє в сфері вирішення проблем регулювання бюджетного дефіциту в Україні можуть бути:

– структурна перебудова економіки при якій державою повинна здійснюватися інвестиційна підтримка пріоритетних галузей виробництва;

– вдосконалення податкової системи, за якої податки виконуватимуть перш за все стимулюючу функцію, а не роль державного тиску на підприємництво;

– проведення активної зовнішньоекономічної політики у напрямку глобальних політичних та економічних тенденцій.

Список використаних джерел:

1. Антологія бюджетного механізму. Монографія. / Під ред. проф. С.І. Юрія. / – Тернопіль, Економічна думка. 2001. 250 с.

2. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в XX столітті: (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів). / Андрущенко В. – Львів: Каменяр, 2000 – 303 с.

3. Вахненко Т. Тягар державного боргу: теоретичний аспект / Вахненко Т. // Економіка України. – 1998 – №3. – с. 21 – 30

4. Заруба О.Д. Новий бюджетний дефіцит із старими проблемами / Заруба О. // Фінанси України. – 1996. – №6. – с. 5 – 23

5. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М Федосова / – К.: Знання, 2008.- 611 с.

Парижак Н. В.

к. е. н., доцент кафедри фінансів

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО І БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Реформування бюджетної системи, розпочате у 2001р., принципово змінило порядок планування доходів і видатків місцевих бюджетів та організацію відносин, що виникають між органами центральної влади і місцевим самоврядуванням з приводу внутрибюджетного перерозподілу коштів. Позитивна характеристика механізму міжбюджетних відносин забезпечувалась використанням: чіткого і стабільного розмежування доходів і видатків між державним і місцевими бюджетами; формульного підходу для визначення обсягів міжбюджетних трансфертів; поділу доходів і видатків місцевих бюджетів на такі, що враховуються і не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів; встановлення прямих відносин між державним бюджетом і майже 700 місцевими бюджетами.

Передбачалось, що через вищеназвані зміни процес внутрибюдженого перерозподілу коштів стане більш прозорим, а органи місцевого самоврядування будуть зацікавленні в зростанні власних доходів, в розширенні бази оподаткування, що в кінцевому підсумку сприятиме зміцненню фінансової незалежності регіонів і адміністративно – територіальних одиниць.

Більш ніж десятирічна практика організації міжбюджетних відносин на основі положень Бюджетного кодексу виявила недоліки, які з кожним роком вирисовувались все чіткіше, а саме:

– високий рівень централізації бюджетних доходів в державному бюджеті України. В 2002 р. в державному бюджеті акумулювалось 62,7% бюджетних коштів, в 2010 р. (по плану) біля 75%;

– висока частка міжбюджетних трансфертів в структурі доходів місцевих бюджетів – 31,2% в 2002 р. і 49,4 в 2010 р;

– наближення обсягів отриманих місцевими бюджетами трансфертів до сум мобілізованих податків, зборів і обов'язкових платежів. В 2002р. обсяг податкових надходжень до місцевих бюджетів майже в 2 рази перевищував суму трансфертів, в 2005–2008 рр. цей розрив скоротився, а на 2010 р. було заплановано перевищення міжбюджетних трансфертів над податковими поступленнями в сумі 16,8 млрд грн.

Високий рівень централізації бюджетних коштів, а потім передача їх місцевим бюджетам у формі трансфертів, обумовлює великі масштаби внутрибюджетного перерозподілу коштів, органи місцевого самоврядування зацікавлені у виконанні делегованих повноважень, які є фінансово забезпеченими. Доходи, які призначені для виконання власних повноважень є незначними, вони є недостатніми для покриття видатків другого кошика, а відтак програми соціально – економічного розвитку місцевого значення або не фінансуються взагалі, або їх фінансування здійснюється за рахунок доходів першого кошика, що є порушенням бюджетного законодавства.

Процес організації міжбюджетних відносин повинен бути спрямований на надання фінансової допомоги тим регіонам і адміністративно – територіальним одиницям, які є фінансово бідними. В Україні, починаючи з 2002 р. понад 90% із майже 700 місцевих бюджетів, що мають прямі відносини з державним бюджетом, є дотаційними, а відтак, фінансово – бідними. Частка бюджетів – донорів є незначною і має тенденцію до

зниження. Міжбюджетні трансферти перетворились із важеля бюджетного регулювання і надання фінансової допомоги бідним регіонам в інструмент перерозподільчих процесів. І ми повністю поділяєм думку проф. В. М. Родіонової і проф. О.П. Кириленко [5, с. 321], що причиною такої ситуації є не сам механізм міжбюджетних відносин, а процес розмежування доходів між ланками бюджетної системи, який є першоосновою міжбюджетного перерозподілу коштів. Таким чином, підвищення дієвості міжбюджетним трансфертів нерозривно пов'язане з вдосконаленням бюджетного законодавства. І не тільки. Як правильно на нашу думку, зауважує С.А. Буковинський «… в умовах великої диференціації бюджетної забезпеченості практично неможливо надати кожному місцевому бюджету абсолютну самостійність і цілковиту незалежність від бюджету вищого рівня, однак це не означає, що збалансування переважної більшості бюджетів має здійснюватись лише шляхом трансфертів із державного бюджету» [4, с. 27]. Вирівнювання економічного потенціалу і відмінностей соціально – економічного розвитку адміністративно – територіальних одиниць можливе за умови реформування податкової системи, внесення змін до переліку податків, механізму їх справляння, підвищення їх регулюючого впливу та фіскальної достатності.

В 2010 р. Верховна Рада України ухвалила Бюджетний і Податковий кодекси, що заслуговує схвальної оцінки. Однак, практична реалізація положень цих кодексів з метою розв'язання назрілих проблем функціонування бюджетної системи в цілому і міжбюджетних відноси, зокрема, є неможливою. Річ в тому, що Бюджетний кодекс був прийнятий до прийняття Податкового кодексу (8 липня і 2 грудня 2010 р. відповідно), а відтак положення останнього в ньому не враховані. Бюджетний кодекс побудований на застарілій системі податків і зборів. Оцінити вплив прийнятих кодексів на формування доходів місцевих бюджетів, на розподіл податків між державним і місцевими бюджетами, на організацію міжбюджетного перерозподілу коштів можна тільки після внесення змін до Бюджетного кодексу відповідно до оновленої податкової системи.

Згідно з Податковим кодексом вітчизняна податкова система складається з 18 загальнодержавних і 5 місцевих податків і зборів. Склад загальнодержавних податків і зборів суттєво не змінився, замість відмінених податків запроваджено рентні платежі за видобуток і трансформування нафти і газу, збори у вигляді цільової надбавки до діючих тарифів

на природний газ, електричну і теплову енергію, екологічний податок. Перелік місцевих податків і зборів зменшено з 16 до 5 (два податки і три збори) і повністю оновлено. До місцевих податків належать податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки і єдиний податок. Місцеві збори включають збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності , збір за місце для паркування транспортних засобів і туристичний збір.

Прогнозування впливу загальнодержавних податків і зборів, визначених Податковим кодексом, на формування дохідної частини місцевих бюджетів, на організацію міжбюджетних відносин із-за неврегульованості податково – бюджетного законодавства є нереальним. Місцеві ж податки і збори запроваджуються рішеннями сільських, селищних і міських рад і в повному обсязі зараховуються до їх бюджетів. В контексті міжбюджетних відносин вони входять до складу доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів і покликані створювати зацікавленість у органів місцевої влади до їх зростання. Серед доходів місцевих бюджетів цієї групи спробуємо оцінити фіскальні можливості єдиного податку і податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Єдиний податок в Україні запроваджено відповідно до Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів підприємництва» від 28 червня 1999 р. Єдиний податок до 2011р. входив до складу загальнодержавних податків і зборів, хоча в переліку податків даної групи, визначеної Законом України «Про систему оподаткування», був відсутній. В Податковому кодексі єдиний податок віднесено до місцевих податків і зборів, однак із-за відсутності компромісу між інтересами платників даного податку і держави, механізм справляння цього податку заветований Президентом України і на сьогодні перебуває в стадії доопрацювання. За аналітичними даними 2007–2010 рр. обсяги єдиного податку є одними з найбільших в податкових надходженнях місцевих бюджетів. Поступлення єдиного податку в останні роки перевищують суми податку з прибутку і місцевих податків і зборів разом узятих [4, с. 27]. Підвищення до розумних розмірів ставок єдиного податку, вдосконалення механізму його справляння і адміністрування сприятиме збільшенню його надходжень до місцевих бюджетів. В противному

випадку відбудеться згортання малого бізнесу і зменшення податкової бази для його справляння.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є одним із суттєвих надходжень до місцевих бюджетів в країнах розвиненої демократії, на його запровадження в Україні покладаються великі сподівання. Платниками цього податку відповідно до Податкового кодексу є юридичні і фізичні особи, які є власниками об'єктів житлової нерухомості. База оподаткування об'єктів житлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних осіб зменшується на 120 кв. метрів для квартир і на 250 кв. метрів для будинків. При такій пільзі кількість платників цього податку буде обмеженою, а відтак очікувати значного зростання доходів місцевих бюджетів за рахунок оподаткування нерухомості, на нашу думку, не слід.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. – К.: Атіка, 2001 – 89 с.
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. // Урядовий кур'єр. – 2010. – №151. – С. 9–24.
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://www.zakon1.rada.gov.ua.
4. Буковинський С.А. Фінансова криза в Україні: вплив на розвиток економіки та деякі заходи з досягнення фінансової стабілізації// Фінанси України. – 2010. – №11. – С. 10–30.
5. Місцеві фінанси: Підручник / За ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
6. Юшко С.В. Організація міжбюджетних відносин в Україні: стан, проблеми і перспективи // Фінанси України. – 2009. – №1. – С. 86–97.

Письменний В. В.

к. е. н., викладач кафедри фінансів

ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ НАДМІРНОГО БАГАТСТВА

У посткризовий період незадовільне соціально-економічне становище багатьох держав змушує законодавчу та виконавчу гілки влади якнайшвидше знайти вихід із цього колапсу: або оптимізувати бюджетні видатки, або збільшити обсяг податкових надходжень. Причому в переважній більшості випадків використовується останній варіант – пошук альтернативних джерел зміцнення дохідної бази бюджетів усіх рівнів. Зокрема, до таких інструментів фіскального регулювання чимало науковців відносять податок на розкіш. Щоправда, ідея його впровадження в